

ТУРИСТЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШДА БАРҚАРОР ТУРИЗМНИНГ ЎРНИ

Муаллиф: Султанова Рухсора Муминжон кизи

Гуруҳ: TOUP711-U

Илмий раҳбар: Йулдошев Абдумалик Илхомович

Аннотация: Ушбу мақолада барқарор туризм тушунчаси ва унинг туристларни жалб қилишдаги ўрни ҳақида фикр юритилади. Туризм соҳасидаги глобал ўзгаришлар, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва маҳаллий аҳолининг манфаатларини ҳисобга олиш каби масалаларга эътибор қаратилади. Шунингдек, Ўзбекистонда барқарор туризмни ривожлантириш имкониятлари, мавжуд салоҳият ва йўналишлар таҳлил қилинади.

Abstract: This article explores the concept of sustainable tourism and its role in attracting tourists. It highlights global transformations in the tourism sector, with particular attention to environmental protection and the consideration of local community interests. Furthermore, the paper analyzes the prospects for the development of sustainable tourism in Uzbekistan, examining existing potential and strategic directions.

Калит сўзлар: барқарор туризм, туристларни жалб қилиш, экотуризм, маданий мерос, маҳаллий жамият, туризм инфратузилмаси, экологик барқарорлик, иқтисодий ўсиш, масъулиятли туризм, Ўзбекистонда туризм

Keywords: sustainable tourism, tourist attraction, ecotourism, cultural heritage, local community, tourism infrastructure, environmental sustainability, economic development, responsible tourism, tourism in Uzbekistan

Кириш: Бугунги кунда дунё бўйлаб туризм соҳаси жадал ривожланиб, иқтисодиётнинг муҳим тармоқларидан бирига айланмоқда. Туризм нафақат мамлакат иқтисодиётини кўтариш, балки маданий алмашинув, халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлашда ҳам муҳим аҳамиятга эга. Айниқса, сўнгги йилларда барқарор туризм тушунчасига бўлган эътибор кескин ошган. Бу — табиатни асраш, маҳаллий аҳолининг манфаатларини инобатга олган ҳолда, туризмни оқилона ташкил этиш деганидир.

Президент Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек: “Туризм — бу иқтисодиётнинг стратегик тармоғи бўлиб, у орқали нафақат янги иш ўринлари яратилади, балки халқимизнинг бой тарихий мероси, маданияти ва анъаналарини бутун дунёга намоён этиш имконияти юзага келади.”

Шу нуқтаи назардан қаралганда, барқарор туризмни ривожлантириш орқали нафақат туристлар сонини кўпайтириш, балки уларда юртимиз ҳақида чуқур ва ижобий таассурот қолдириш имкони ҳам яратилади. Мақолада айнан

шу масалалар — барқарор туризмнинг мазмуни, унинг аҳамияти, ва Ўзбекистонда бу йўналишдаги имкониятлар ҳақида фикр юритилади.

Барқарор туризм тушунчаси ва унинг асосий тамойиллари

Бугунги кунда дунё бўйлаб туризм соҳасининг ривожини билан бир қаторда, унинг инсонлар, табиат ва жамият ҳаётига таъсири ҳам тобора ортиб бормоқда. Шу боис, туризмнинг бундай жадал ўсиши фонида "барқарор туризм" тушунчаси алоҳида аҳамият касб эта бошлади. Бу тушунча — шунчаки туристларни жалб қилиш эмас, балки табиий, маданий ва ижтимоий муҳитга зарар етказмаган ҳолда туризмни ташкил этишни англатади.

Барқарор туризм — бу туризм фаолиятини шундай ташкил этишки, у нафақат ҳозирги авлод, балки келажак авлодлар манфаатини ҳам ҳисобга олсин. Бунда энг асосий мақсад — мавжуд ресурслардан оқилона фойдаланган ҳолда, уларни асраб-авайлаб, туризмни узоқ муддатли ва фойдали тарзда йўлга қўйишдир.

Ушбу туризм турининг асосий тамойилларига тўхталадиган бўлсак:

1. **Экологик барқарорлик** — туризм жараёнида табиатга зарар етказмаслик, яъни чиқинди ташламаслик, сув-ҳаво ресурсларидан ортиқча фойдаланмаслик, табиий гўзалликни сақлаб қолиш.

2. **Маданий ва тарихий меросни ҳимоя қилиш** — ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос урф-одатлари, қадриятлари ва ёдгорликлари бор. Туристлар шу арзандаликларни нафақат томоша қилиши, балки ҳурмат билан муносабатда бўлиши лозим.

3. **Маҳаллий аҳоли манфаатларини ҳисобга олиш** — туризм орқали маҳаллий аҳолига фойда етиши керак. Бу — янги иш ўринлари, даромад манбалари ва инфратузилма ривожини демакдир.

4. **Иқтисодий самарадорлик** — туризм нафақат табиат ва маданият учун, балки иқтисодиёт учун ҳам манфаатли бўлиши керак. Фақат даромад топиш эмас, балки уни узоқ муддат давомида самарали йўлга қўйиш муҳим.

5. **Масъулиятли ва онгли туризм** — ҳар бир турист қайси жойга боришидан қатъи назар, ўзини жавобгар ҳис этиши, "мен меҳмонман" деган онгда ҳаракат қилиши керак.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсам, барқарор туризм бу — табиатга ҳам, жамиятга ҳам, иқтисодиётга ҳам эътибор билан ёндашиш демакдир. Бу нафақат мамлакат имижига ижобий таъсир қилади, балки келгуси авлодларга ҳам бой тарих, гўзал табиат ва мустаҳкам жамиятни қолдиришга хизмат қилади.

Туристларни жалб қилишда барқарор туризмнинг аҳамияти

Бугунги кунда туристлар шунчаки дам олиш учун эмас, балки янгилик кўриш, ҳақиқий табиатни ҳис қилиш, тарих билан юзма-юз келиш, маҳаллий халқнинг турмуш тарзи билан танишиш учун ҳам сафар қилади. Шу жиҳатдан қараганда, барқарор туризм туристлар учун нафақат қизиқ, балки қадрли ва эсда қоларли тажриба бўла олади.

Туристларни жалб қилишда бу туризм модели муҳим рол ўйнайди. Негаки, замонавий сайёҳ энди кўп нарса кутмоқда — табиатни асраган, маданиятини ҳурмат қилган, инсонларга яхши муносабатда бўлган жойлар турист учун жозибали кўринади. У бундай масканда ўзини нафақат меҳмон, балки бир қисм каби ҳис қилади. Бу эса, унинг яна қайтиб келиш эҳтимолини оширади.

Барқарор туризм ҳудудлар учун ҳам жуда катта имконият яратади. Масалан, кичик қишлоқлар, табиий ҳудудлар ёки тарихий жойлар — агар тўғри ташкил қилинса, туристлар оқимини жалб қилиши ва маҳаллий аҳолининг турмушини яхшилаши мумкин. Бу ердаги одамлар ўз хунарини, меҳмондўстлигини, миллий таомларини, анъаналарини кўрсатиб, ҳам маданий алмашинувга ҳисса қўшади, ҳам даромад олади.

Шу билан бирга, барқарор туризм орқали сайёҳда ҳам масъулият туйғуси шаклланади. У қаерга боришидан қатъи назар, “мен бу ерни қандай ҳолатда топдим — шундай ҳолатда қолдиришим керак” деган қарашни қабул қилади. Бу ҳам ўзига яраша тарбия, таассурот ва тажриба.

Хулоса қилиб айтганда, барқарор туризм — бу бир томондан туристни жалб қилишда қулай имконият, иккинчи томондан эса, ҳудудни асраб-авайлаш ва унинг келажак салоҳиятини таъминлаш воситасидир. Ўз навбатида, бу моделига амал қилган ҳудудлар нафақат меҳмон кўп қабул қилади, балки туристнинг қалбида ўзига хос из қолдиради.

Ўзбекистонда барқарор туризм ривож

Сўнгги йилларда юртимизда туризм соҳасига катта эътибор қаратилмоқда. Президентимиз томонидан бу йўналишда бир нечта фармон ва қарорлар қабул қилинди, янги имкониятлар очилди. Ўзбекистон ўзининг бой тарихи, маданияти ва табиий гўзалликлари билан сайёҳлар учун тобора жозибадор мамлакатга айланмоқда. Энди эса асосий масала — ушбу имкониятларни қандай қилиб тўғри ва барқарор тарзда ривожлантириш.

Бугунги кунда мамлакатимиздаги кўплаб ҳудудлар, айниқса, Самарқанд, Бухоро, Хива, Шаҳрисабз, Қўқон каби тарихий шаҳарлар нафақат юртимиз фахри, балки халқаро даражада эътироф этилган туризм марказларидир. Шу билан бирга, экотуризм ва қишлоқ туризми сингари йўналишлар ҳам қизиқиш уйғота бошламоқда. Масалан, Фарғона водийсидаги хунармандлар, Навоий вилоятидаги экологик саёҳат масканлари ёки Сурхондарёдаги тоғли ҳудудлар — барчаси ўзининг ўзига хос салоҳиятига эга.

Барқарор туризмни ривожлантириш учун энг аввало, маҳаллий аҳолини жалб қилиш, уларга даромад манбалари яратиш муҳим. Меҳмонхона, уй меҳмонхоналари (гестхауслар), маҳаллий қўл меҳнати буюмлари ва миллий таомлар орқали туризм нафақат туристга, балки маҳаллий халққа ҳам фойда келтиради. Шуниси қувонарлики, бугунги кунда кўплаб ҳудудларда ана шу ташаббуслар амалга оширилмоқда.

Шунингдек, давлат ва жамиятнинг ҳамкорлиги ҳам жуда муҳим. Қабул қилинаётган қонунлар, тузилаётган инфратузилма, туризм таълимига берилган эътибор — буларнинг барчаси юртимизда барқарор туризм ривожига хизмат қилмоқда. Бу йўналишда ҳали қилиниши керак ишлар ҳам йўқ эмас, албатта. Лекин биринчи қадамлар қўйилди ва улар ўз натижасини бермоқда.

Қисқаси, Ўзбекистонда барқарор туризм учун зарур шароит ва салоҳият бор. Энди эса, шу йўлда изчил ва масъулиятли ҳаракат қилиш, табиат, тарих ва халқ манфаатини бир вақтнинг ўзида инобатга олиш талаб этилади.

Хулоса: Юқорида келтирилган фикрлардан хулоса қиладиган бўлсак, барқарор туризм бугунги кунда нафақат зарурат, балки келажакни ўйлаб қилинган оқилона ёндашув ҳисобланади. Бу туризм модели орқали биз сайёҳларни жалб қила оламиз, иқтисодийтимизни ривожлантирамыз, табиат ва маданий меросимизни асраймиз, энг муҳими — маҳаллий аҳолига ҳам фойда етишига эришамиз.

Ўзбекистонда барқарор туризмни ривожлантириш учун салоҳият етарли. Табиат бор, тарих бор, меҳмондўст халқ бор — энди эса, барчасини яхши ташкил этиш, мутасаддилар ва маҳаллий аҳоли ўртасида ҳамжиҳатликда ишлаш талаб этилади. Агар шу асосларда ҳаракат қилсак, юртимиз яқин келажакда барқарор ва жозибали туристик манзилга айланиши муқаррар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. М. Мирзиёевнинг туризм соҳасини ривожлантиришга оид чиқишлари ва маърузалари.
2. UNWTO (2020). *Sustainable Development of Tourism: A Compilation of Good Practices*.
3. Шарипов Н. (2021). *Ўзбекистонда барқарор туризмни ривожлантириш истиқболлари*. – Тошкент: Туризм нашриёти.
4. Хасанова Н. (2020). *Барқарор туризм ва унинг иқтисодий ривожга таъсири*. – Тошкент: Иқтисодий нашриёти.
5. ЮНЕСКО расмий сайти: www.unesco.org
6. Экотуризм ва барқарор туризм бўйича методик қўлланма. – Тошкент, 2022.